

אברהם מתפלל על סדום

"זָכַר לְבִרְעָלֶת מִשְׁעָנָת כְּדֹבֵר הָזֶה כִּי-מִתְּצִדְקָה עִם רְשָׁעָה וְזֹהָה כִּצְדִּיקָה שְׁרָשָׁע זָכַר לְבִרְעָלֶת כָּל הָאָרֶץ כִּי אֲיַשְׁעָה בְּשִׁפְטָה" (בראשית יח כה)¹

בראשית רבה לט ו

רבי עזריה משומן רבבי אחא פותח: "אהבתך
צדך ותשנא רשות על בן משתך אלהים
אללהיך שמן שנון מחבריך" (תהלים
מה ח). רבי עזריה פתר המקרא
באברהם. בשעה שעמד אברהם
אבינו לבקש רחמים על
הצדונים, מה כתוב שם?
"חלילה לך מעשות דבר הרזה
להמית צדיק עם רשע וכו'".
אמר ר' אחא: נשבעת ואמרת,
שאין אתה מביא מבול לעולם,
מה אתה מערם על השבועה?
אתמהאי מבול של מים אין אתה
מביא, מבול אש אתה מביא? אם
בן לא יצאת ידי השבועה!²

אמר רבוי לוי: "השופט כל הארץ לא יעשה
משפט" - אם עולם אתה מבקש, אין דין. ואם
דין אתה מבקש, אין עולם. מה אתה תופש החבל בשני ראשיים? אתה מבקש עולם וمبקש
דין. טול לך אחד מהם, ואם אין אתה מותר מעט אין העולם יכול לעמוד. אמר לו הקב"ה:
אבל אתה מחהב צדך ותשנא רשות על בן משותך אללהיך שמן שנון מחבריך". מהו
אברהם, "אהבתך צדך ותשנא רשות על בן משותך אללהיך שמן שנון מחבריך"? מהו
" לחבריך"? מנה ועד אצלך? דורות, ומכלם לא דברתי עם אחד מהם אלא עמו.³

שבת שלום מחלקי המים

¹ שים לב שבפסקוק כתוב "חלילה" בכתב חסר: "חללה". ועל זה אומר המדרש בבראשית רבה מט ט: "אמר ר' יודן: חלילה היא לך, זורה היא לך" - זה לא מתאים לך, זה לא אתה. כמו אישת חלילה שאסורה לכהן - היא זורה לו. אבל זה מדרש אחר ואנחנו ווצאים להתמקד במדרשי הבא.

² מדרש זה לא נמצא בפרשנותו, כי אם בפרשנותך לך, והוא עוסק בהשוואה הכללית של אברהם עם נח: "עשרה דורות שמנוח ועד אברהם ומוכלים לא דברתי אלא עמך". אברהם מתפלל על סדום, בניגוד לנח ששתק כאשר הקב"ה מבשר לו: "קץ כלبشر בא לפניו". נח לא עומד להתפלל ולא מנסה לשנות את הגזירה. באופן דומה מושווה נח גם עם משה. ראה מדרש דברים רבה אי סימן ג: "נח אמר למשה: אני גדול מך, שניצלתי בדור המבול. אל משה... אתה הצלת את עצמך ולא היה לך כח להצליל את דורך, אבל אני הצלתי את עצמי והצלתי את דורי כשנתהיבנו כליה בעגל". נח דואג לעצמו ולמשפחהו. משה דואג לעם ישראל כולם. אברהם דואג לכל העולם.

³ שוב יש לנו קשר עם נח ("מנח ועד אצלך י" דורות"), אבל הטעונה של "חלילה לך" קשורה כאן עם בריאות העולם. ראה מדרש בראשית רבה סוף פרשה יב: "כך אמר הקב"ה: אם בוראו אני את העולם מידת הרחמים יהיה החטאיהם מרוביים; במידת הדין, היאך העולם יוכל לעמוד? אלא הרוי אני בוראו אותו במידת הדין ובמידת הרחמים והלוואי יעמוד" (ראה גם פסיקתא רבתי פרשה מ). ואפשר להצדע חידוד לשוני של "חלילה" כאן הוא מלשון חילול (יצירתה) העולם: "בטרם הרים ילדו ותחולל ארץ וכו'" (תהלים צ ב).